

Aanvullend document 1. Context en werkwijze Boeren voor Buren

Stichting Boeren voor Buren (BvB) is opgericht in Amsterdam en verbindt sinds 2020 Nederlandse boeren met huishoudens met een kleine portemonnee. Haar doel is ervoor te zorgen dat inwoners gezond, vers en lokaal voedsel kunnen kopen tegen voor de klant lage, en voor de boer eerlijke, prijzen.

Verloop en werkwijze

Sinds de opstart kent BvB vier verschillende fases waarin ze zich verder ontwikkeld heeft.

- (1) Het concept is opgestart tijdens het begin van de coronapandemie waarin overschotten groente en fruit van lokale boeren in Flevoland naar gezinnen in Amsterdam Nieuw-West gebracht werden. Deze eerste drie leveringen werden gedoneerd.
- (2) Om een duurzaam model te waarborgen werd ervoor gekozen om de afnemers een kleine prijs te laten betalen voor de voedselpakketten. Via de webwinkel konden inwoners van Amsterdam (en later Almere) hun groente en fruit pakketten bestellen. Tweewekelijks op zaterdag kon de bestelling opgehaald worden bij een ophaalpunt in de buurt dat gerund werd door vrijwilligers. Amsterdam kende zes ophaalpunten en Almere twee. Op vrijwillige basis konden buurtbewoners betrokken worden bij het verpakken en uitgeven van de producten.
- (3) Om nog beter op de vraag van de klanten in te spelen, werden losse producten en kruiden toegevoegd aan de webwinkel. Echter kwam het concept in Almere om diverse redenen minder van de grond, waardoor ervoor gekozen werd om deze locaties te sluiten. Waar het initiatief is ontstaan in tijden van overschotten, is zichtbaar dat de schaarste van de afgelopen maanden heeft geleid tot stijgende marktprijzen. Bovendien bleek de geambieerde korte keten in de praktijk erg complex. De bestedingsruimte van de doelgroep werd steeds kleiner, waardoor de benodigde volumes voor de vereiste logistieke efficiëntie uitbleven. Met als gevolg onevenredig hoog oplopende kosten ten opzichte van de omzet, wat het voortbestaan van de stichting bedreigde. In juli 2022 werd besloten om alle ophaalpunten te pauzeren en terug naar de tekentafel te gaan. In de periode van april 2020 tot en met juli 2022 werden 46 leveringen uitgevoerd, waarbij 143.163 kg groente, fruit en kruiden getransporteerd werden naar Amsterdam en Almere met een totaal van 10.502 bestellingen.
- (4) Een nieuwe uitdaging deed zich voor; de Oekraïense oorlog zette het voedselsysteem opnieuw onder druk. Er werd besloten om, met behulp van donaties, groente, fruit en kruiden te leveren aan opvanglocaties en gastgezinnen. Zo werden in 2022 4016 vluchtelingen voorzien van gezonde voeding, verspreid over 37 opvanglocaties in Amsterdam, de Zaanstreek, Haarlem en Almere. Hieruit werden belangrijke lessen getrokken en werd duidelijk dat sociale organisaties erg geschikt waren in het bereiken van de doelgroep, wat grotere volumes per afleverlocatie betekende. Ondertussen kregen sociale voedselinitiatieven, zoals de voedselbanken en kookorganisaties, het steeds moeilijker om aan gedoneerde groente en fruit te komen voor hun afnemers. Het beleid rond voedselverspilling bij (online) supermarkten en groothandels werd aangescherpt, wat ertoe

leidde dat ze minder te doneren hadden en sociale voedselinitiatieven gedwongen werden tot het inkopen van verse groente en fruit. Echter missen ze vaak de inkoopexpertise en logistieke efficiëntie om gezonde voeding te werven en/of te distribueren. Om een oplossing te kunnen bieden voor deze nieuwe maatschappelijke uitdaging, ontstond BvB haar nieuwe rol als ketencoördinator. Hierin gaat de stichting zich, naast particuliere huishoudens, ook richten op een ondersteunende rol voor diverse voedselinitiatieven die een tekort ervaren aan groente en fruit. Verder is het assortiment aanzienlijk uitgebreid en goedkoper (50% ten opzichte van de supermarkt vergeleken met 10-15% voorheen) geworden met behulp van een uitbreiding aan samenwerkingspartners.

Doelgroep en bereik

Tot 2021 was BvB enkel beschikbaar voor Amsterdammers met een Stadspas met groene stip, welke je kan aanvragen als je een laag inkomen en weinig vermogen hebt en woonachtig bent in Amsterdam of Weesp. Hoe een laag inkomen wordt gedefinieerd is afhankelijk van de huishoudsamenstelling. Ter illustratie, voor alleenstaanden betekent een laag inkomen een maximaal jaarinkomen (2022) van €22.000 en een vermogen van €6.505, voor alleenstaanden met kinderen is dat respectievelijk €27.000 en €13.010 en voor volwassenen samenwonend met een partner €30.000 en €13.010¹. Met de pas krijg je korting op verschillende (gezins)activiteiten. In Almere konden klanten met minder strenge aanmeldingscriteria terecht. De gemeente Almere kent een gelijkaardige pas als Amsterdam niet en de ophaallocaties waren toegankelijk voor iedereen die naar eigen inschatting moeilijk kon rondkomen aan het eind van de maand. Sinds februari 2022 werd het initiatief beschikbaar voor iedereen in Nederland met een kleine portemonnee om bestelde producten op te halen in Amsterdam. Waar voorheen het Stadspasnummer gecontroleerd werd via de webwinkel en door de vrijwilligers op een ophaalpunt, werd een dergelijke controle niet meer uitgevoerd. De criteria werden, net zoals in Almere, versoepeld en er werd gehandeld volgens een wederzijds vertrouwen. Op basis van community building konden gezinnen in armoede bij BvB terecht. Zo hoefde niemand inzage te geven in zijn/haar inkomsten en vaste lasten, zoals dit bijvoorbeeld gebeurt bij de vereniging van Nederlandse Voedselbanken. De drempel om bij BvB te bestellen wordt op die manier verlaagd en wie net buiten de doelgroep van de Voedselbank viel, kon doorstromen naar BvB. Dit zorgde in een 2,5 jarig bestaan voor een bereik van 3530 huishoudens, met een groep van 659 individuele klanten (zowel vaste als eenmalige afnemers) tijdens de onderzoeksperiode (februari t/m april 2022). De meerderheid van de klanten had - volgens Google Analytics - een leeftijd tussen 35 en 44 jaar, waarvan 65% zich als vrouw identificeert en 35% als man. Zo'n 83% van de klanten sprak Nederlands, andere voorkomende talen zijn Engels (12,1%), Turks (1,0%), Arabisch (0,5%) en Spaans (0,3%).

¹ Gemeente Amsterdam (2023). "Wat is een laag inkomen en weinig vermogen." Geraadpleegd 16-3-2023, van: <https://www.amsterdam.nl/werk-inkomen/hulp-bij-laag-inkomen/laag-inkomen-weinig-vermogen/#h8ca7a0a8-50e4-412d-a800-75f93f695909>

Financiering

BvB is een stichting zonder winstoogmerk en kan haar missie en visie momenteel waarmaken dankzij subsidies/donaties van de gemeente Amsterdam, de gemeente Almere, Stadspas, het Oranje Fonds, Rabobank, Rabo Foundation, Rabo Clubsupport, Rotary Amsterdam Zuidas, Serra Foundation en individuele giften. Sinds maart 2022 is BvB een erkende algemeen nut beogende instelling (ANBI). Het doel is om op termijn financiële onafhankelijkheid te bereiken met een werkbaar verdienmodel.

Duurzaamheid

De groente en fruit die verkocht werden tijdens de onderzoeksperiode kwamen uit de Flevopolder, rechtstreeks van de boer met behulp van Vereniging Flevofood. Er worden voornamelijk gangbare producten geteeld, met enkele biologische uitzonderingen. LocaLeaves Foundation teelt biologische kruiden in gecontroleerde binnentuinen in Amsterdam. Het aanbod van BvB bestaat grotendeels uit producten die buiten de supermarktnorm vallen bijvoorbeeld door een afwijkende vorm. Vaak worden deze -kwaliteitsvolle- producten verkocht voor diervoer en krijgt de boer geen eerlijke prijs, rekening houdend met het geïnvesteerde kapitaal. BvB koopt deze producten in voor een eerlijke prijs.

Over het algemeen worden zoveel mogelijk producten onverpakt geleverd in herbruikbare kratten en klanten worden gevraagd stevige tassen mee te brengen naar het ophaalpunt. De sociale voedselinitiatieven krijgen de bestelde producten in kratten op een pallet geleverd.

In vergelijking met de internationale keten, zijn minder transportkilometers nodig en wordt er gebruik gemaakt van lokaal transport in de omgeving van Amsterdam, de Zaanstreek, Haarlem en Almere. Verder worden de duurzaam-ingerichte productiefaciliteiten van de Nederlandse boeren ondersteund. Deze korte voedselketen helpt de CO₂-uitstoot van de logistiek te beperken en vergroot het voedsel- en duurzaamheidsbewustzijn.

Zie voor meer informatie de website van Boeren voor Buren: www.boerenvoorburen.nl

Aanvullend document 2. Topic lijst interviews

Topic	Voorbeeldvraag
Motivatie voor gebruik van BvB	
Motivatie gebruik BvB	<p>Hoe lang maakt u al gebruik van BvB?</p> <p>Hoe heeft u gehoord over BvB?</p> <p>Waarom bent u begonnen met het gebruik van BvB?</p> <p>Wat is voor u de reden om BvB (niet) te blijven gebruiken?</p>
Voedingsinname	
Gezonde voeding / Leefstijl	<p>Wat is volgens u een gezonde leefstijl als het gaat om voeding?</p> <ul style="list-style-type: none"> - In hoeverre vindt u dat u zelf gezond eet? - Hoeveel groente/fruit eet u op een dag?
Groente- en fruit inname	<p>In hoeverre is uw voedingspatroon veranderd door BvB?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Eet/kookt u nu andere gerechten dan voordat u klant was? <ul style="list-style-type: none"> - Hoe is de variatie in groente en fruit veranderd? <p>In hoeverre heeft BvB ervoor gezorgd dat u meer groente en fruit koopt?</p> <p>In hoeverre gebruikt u alle groente en fruit die u koopt?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gooit u wel eens iets weg? Waarom? - Waarom bent u wel/niet meer groente/fruit gaan eten? - Hoe helpt BvB mensen om meer groente en fruit te eten? <p>In hoeverre helpen de recepten op de website u om meer groente en fruit te eten?</p> <p>Let u op duurzaamheid als u groente en fruit koopt?</p>
Pakketten	<p>Koopt u losse producten of een pakket? Waarom?</p> <p>In hoeverre heeft dit u geholpen om meer groente en fruit te eten?</p> <p>Heeft u alles in de pakketten opgegeten? Waarom?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vond u alles in de pakketten lekker? - Wist u hoe u het klaar moest maken? <p>Zou u vaker zo'n pakket bestellen?</p>
Andere locatie	<p>Als BvB er niet meer is, zou er dan iets veranderen in uw groente en fruit inname?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zo ja, wat? - En als u verder moet reizen voor BvB? <p>Hoe is boodschappen doen in de supermarkt of op de markt veranderd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Koopt u meer groente/fruit in de supermarkt/markt? - Zou u, als BvB er niet meer is, toch meer groente en fruit kopen in de supermarkt?
Voedselzekerheid	
Voldoende voeding	<p>In hoeverre kunt u al het voedsel kopen dat u wilt/nodig heeft?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe heeft BvB hier verandering in gebracht? <p>Komt het wel eens voor dat u niet genoeg te eten heeft?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zo ja, hoe komt dit? - Komt het wel eens voor dat u niet voldoende gezond of gevarieerd eten heeft? - In hoeverre bent u door BvB beter in staat om voldoende (gezonde/gevarieerde) voeding binnen te krijgen? / Hoe is dit veranderd nadat u BvB hebt gebruikt?
Geldzaken	<p>Wat is er veranderd wat betreft uw geldzaken sinds u klant bent van BvB?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Houdt u meer / minder over? <p>Hoe kijkt u ernaar dat u met de stadspas goedkoper eten kunt kopen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zijn er ook nog positieve/negatieve aspecten?

-
- Bent u zich meer bewust van gezondheid als u groente en fruit koopt?

Welzijn	
Betekenis	Wat betekent welzijn (of gezondheid) voor u?
Fysiek	Hoe zou u uw lichamelijke gezondheid omschrijven?/Hoe gezond voelt u zich? <ul style="list-style-type: none">- Hoe heeft BvB hier invloed op gehad? In hoeverre heeft u de energie om de dingen te doen die u wilt doen? <ul style="list-style-type: none">- Hoe heeft BvB hier invloed op gehad?- Gaat u meer naar buiten?
Mentaal	Hoe zou u uw mentale gezondheid omschrijven? <ul style="list-style-type: none">- In hoeverre is dit anders dan voordat u BvB gebruikte?- Hoe heeft BvB invloed gehad op uw geluk?
Sociaal	Heeft BvB u nieuwe contacten opgeleverd? <ul style="list-style-type: none">- Wat voor soort contacten zijn dit?- Wat betekenen deze voor u? Hoe is het aantal mensen waar u terecht kunt voor hulp veranderd?
Boeren voor Buren	
Tevredenheid	Zou u BvB blijven gebruiken? Waarom (niet)? Zou u BvB aanraden aan anderen? Waarom (niet)?
Verandering	Hoe kan BvB veranderd worden? Hoe kan BvB veranderd worden, zodat u gezonder gaat eten?
Eind	
Toevoegingen	Wilt u nog iets toevoegen?